

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO

Deres ref
04/579

Vår ref
200500562-/ASO

Dato
17.06.05

Merknader til høringsutkastet - NOU 2005:5 Enkle signaler i en kompleks verden. Forslag til et nasjonalt indikatorsett for bærekraftig utvikling

Det vises til brev fra Finansdepartementet av 16. mars 2005 vedlagt NOU 2005:5 der det forslås et nasjonalt indikatorsett for bærekraftig utvikling.

Utvalget har valgt "forvaltning av nasjonalformuen" som hovedbasis for å måle bærekraftig utvikling. Landbruks- og matdepartementet er skeptiske til et slikt utgangspunkt og mener at utvalget ikke har vist at koblingen til *nasjonalformuen* og de foreslått indikatorene for økonomisk bærekraft er egnet til å vise om utviklingen er bærekraftig. Tvert i mot er det flere steder i utredningen pekt på at de foreslåtte indikatorene gir et ufullstendig bilde og ikke nødvendigvis vil vise om utviklingen er bærekraftig. Dette forsterkes ved at de indikatorene som er valgt for miljø-, naturressurser og sosial bærekraft er svært avgrensede og neppe vil gi noe helhetlig bilde.

I utredningen er det vist hvordan *ressursrenta* for bl a jordbruk har vært negativ i mange år mens den har vært positiv for skogbruk. Ressursrenta inngår i beregningen av flere av indikatorene for økonomisk bærekraft, bl.a. "netto nasjonalinntekt per innbygger fordelt på kilder". Viktige drøftinger av indikatoren mht data som *nasjonalformue* og *ressursrente* for fornybare ressurser, er bare omtalt i vedlegg 2, kap 3.3 og kap 5:

"...*Ressursrenta* viser bare ett aspekt ved ressursens betydning for økonomien (...) På samme måte som for mange av de andre næringene, har jordbruket betydning for både sysselsetting og bosetting i distriktene. Samtidig vil også mange hevde at jordbruket produserer flere kollektive goder som f eks biologisk

mangfold, kulturarv og kulturlandskap.” I vedleggets kap 5 konkluderes det med at ”vår tolkning er imidlertid at både landbruket og fiskeriene har en høyere ressursrente enn det som framkommer i nasjonalregnskapstallene,... ..Dette gjør at både landbruket og fiskeriene fremstår som mindre viktige enn de i realiteten er.”

LMD vil understreke landbrukets betydning for bærekraftig produksjon, sysselsetting og bosetting i distriktene, for produksjon av fellesgoder og dermed også for sosial- og kulturell bærekraft. De kollektive godene kommer *befolkningen* til gode i form av muligheter for rekreasjon, friluftsliv og opplevelser. Vi vil også peke på at de kollektive godene gir grunnlag for *andre næringer og tjenester* f eks reiseliv, ikke vil framkomme som avkastning på landbrukets formue. Tilskudd til jordbruk som er med på å gi negativ ressursrente i jordbruket, kommer likevel befolkningen og andre næringer til gode. Nasjonalinntekt fordelt på ulike kilder gir derfor ikke et dekkende bilde.

LMD mener derfor at det legges for mye vekt på nasjonalformuen og ressursrenta i flere av indikatorene. Siden bare et begrenset antall miljøaspekter kommer med i beregningen av ressursrenta, mener vi at indikatorene for økonomisk bærekraft ikke er godt egnet til å vise om landbruket og samfunnet samlet sett utvikler seg i tråd med prinsippet om bærekraftig utvikling.

Departementet er positive til indikatoren *irreversibel avgang av produktivt areal* og mener den bør tas i bruk for jordressursene, se nedenfor under tema 3.

Landbruks- og matdepartementet mener at det gjerne kan brukes indikatorer eller dataunderlag som kan indikere samfunnets *respons* på tilstand eller utvikling som f eks iverksetting og oppslutning om tiltak og virkemidler. Det vil kunne gi tidlige signaler om endring i kurs. Disse kan så følges opp i statusindikatorer slik at man ser om tiltakene har hatt ønsket effekt.

Landbruks- og matdepartementet ber om at landbruks- og matmyndighetene deltar i videreutviklingen av indikatorene.

Kommentarer til de enkelte tema:

Temaområde 2: Biologisk mangfold og kulturminner

Landbruks- og matdepartementet er usikker på om de foreslåtte fugleindikatorer alene vil gi god informasjon om biologisk mangfold. For eksempel vil det være usikkerhet om hvordan man skal tolke en nedgang i hekkende fugler i kulturlandskap. Skyldes nedgangen gjengroing av viktige naturtyper, skyldes det manglende hensyn i jordbruksdrifta, skyldes det utenforliggende forhold nasjonalt og internasjonalt eller naturlige svingninger?

Det er ikke nødvendigvis bare summen av arter som hekker som er viktig, men hvilke arter som har nedgang og hvilke som øker.

LMD foreslår at man tar med indikator for genetiske ressurser i domestiserte arter.

Temaområde 3: Naturressurser

LMD ser svært positivt på at det er foreslått en indikatorer for nedbygging/omdisponering av biologisk produktivt areal og mener denne bør tas i bruk samtidig med de øvrige så langt man har tallmateriale for. Jordsmonn som er en ressurs for fremtidig generasjoners matproduksjoner, er en kritisk ressurs, jf inndelingen av naturressurser i kap 3. Som det framgår i NOUen foreligger det data for omdisponering av dyrka og dyrkbar mark og disse dekker en lang tidsserie. Det foreligger også gode data for samlet tilgang til slike ressurser.

Tilsvarende informasjon er ikke etablert for andre kategorier biologisk produktive arealer og det gjenstår også et arbeid i retning av å definere dette begrepet nærmere, noe som er avgjørende for å etablere en relevant indikator. Når det gjelder omdisponering av skogarealer, blir det behov for å kunne rapportere det til bl a Kyotoprotokollen.

Irreversibel endring i biologisk produktivt areal kan også brukes som en av indikatorene for biologisk mangfold. Vi mener i den sammenheng at forslaget til *definisjon av biologisk produktivt areal* i fotnote er snever. Fjellområder og beitearealer i utmark og er bl a ikke med.

Landbruks- og matdepartementet ønsker i samarbeid med bl a. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging å delta i et videre arbeid med indikatoren(-e) for irreversibel endring av biologisk produktivt areal.

Temaområde 4: Helse- og miljøfarlige kjemikalier

Vi stiller spørsmål ved utvalgets anbefaling om at indikatoren ”bruk av helse- og miljøfarlige kjemikalier i husholdningene” skal benyttes. Kjemikaliebruk og utslipp i forbindelse med næringsvirksomhet spiller trolig en større rolle i forhold til mulighetene for en bærekraftig utvikling, både fordi mer risikofylte kjemikalier benyttes og fordi slik aktivitet trolig representerer større volum. Til tross for at utvalget *anbefaler* at indikatoren skal videreutvikles til også å gjelde kjemikaliebruk i næringslivet, synes det relevant å stille spørsmål om den valgte indikatoren som er knyttet til kjemikaliebruk i husholdninger, vil være egnet for å beskrive utviklingen på dette viktige området.

5.6, under avsnittet ”Definisjon” heter det at omfanget er begrenset til å gjelde produkter som er registrert i Produktregisteret...” Videre heter det at ”noen produkter er foreløpig holdt utenom, f.eks pesticider, radioaktive stoffer og kosmetikk. Pesticider vil bli lagt inn i Produktregisteret på samme format som andre stoffer i løpet av 2005”.

Ut fra dette avsnittet synes det uklart hvorvidt det her menes at også plantevernmidler skal inngå i indikatoren. Vi antar at det er plantevernmidler som benyttes til hobbybruk som vil omfattes av betegnelsen "husholdningsbruk". Det er kun lavrisikopreparater som kan godkjennes til hobbybruk og klassifiseringen som er nevnt under avsnittet vil ikke være aktuelt for hobbypreparater. Avsnittet kan således virke misvisende.

Under punkt 5.9.3 "Indikatorer der datagrunnlaget bør forbedres" heter det at det bør vurderes om indikatoren skal omfatte plantevernmidler, ... Videre heter det at "plantevernmidler vil bli å finne i Produktregisteret fra 2005, og at tilbakeregning til år 1999 må vurderes. Miljøverndepartementet er ansvarlig departement for å iverksette de tiltak som er trengs for at indikatoren skal kunne utarbeides."

Det må fremgå av beskrivelsene at som en oppfølging av "Handlingsplan for redusert risiko ved bruk av plantevernmidler" (1998-2002) er det utviklet indikatorer som brukes til å beskrive utviklingen over tid i helse- og miljørisiko ved bruk av plantevernmidler. Videre har Statistisk sentralbyrå på oppdrag fra tidligere Landbrukstilsynet etablert en ny statistikk som skal vise bruksmønsteret av plantevernmidler i jordbruket. Det arbeides også internasjonalt (både i regi av OECD og EU) med å utvikle miljøindikatorer for plantevernmidler.

Ved en eventuell vurdering av om plantevernmidler skal inngå i denne indikatoren, må landbruks- og matmyndighetene trekkes inn i arbeidet.

Med hilsen

Ellen Hambro e.f.
ekspedisjonssjef

Anette Søraas
rådgiver